

Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinden Üç Elsine:

**Tuhfetü'l-Elsine, Külliyyât-ı Mukâleme-i
Elsine, Vesile-i Elsine**

Rabia Şenay ŞİŞMAN

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademişyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanhığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-399-473-0	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademişyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinden Üç Elşine: Tuhfetü'l-Elşine, Külliât-ı Mukâleme-i Elşine, Vesile-i Elşine	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazar Rabia Şenay ŞİŞMAN ORCID iD: 0000-0002-4130-6298	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code HIS000000
	DOI 10.37609/akya.2900

Kütüphane Kimlik Kartı

Şişman, Rabia Şenay.

Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinden Üç Elşine: Tuhfetü'l-Elşine,
Külliât-ı Mukâleme-i Elşine, Vesile-i Elşine / Rabia Şenay Şişman.
Ankara : Akademişyen Yayınevi Kitabevi, 2023.

103 s. : tablo. ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253994730

1. Tarih.

GENEL DAĞITIM

Akademişyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
Amaç ve Yöntem	1
Eser Hakkında Bilgi.....	2
Ürünlerdeki Birleştirici Unsurlara Dair Bazı Tespitler	4
Kaynakça.....	5
Vesîle-i Elsine	9
Külliyyât-ı Mukâleme-i Elsine	59
Tuhfetü'l Elsine	91

şarâb getirdim	bülbül	yap	sâ'at
beyâzdan mı	azar	kese	rû'yâ
yalan söylemem	armud ver baña	ziyân	şey - nesne
yazıcı	çürük	yaz (mevsim)	kahve
yazı	şalğam	ekmek isterim	muşluk
mektüb	şağyağ (halk dili.	saña bir mektüb	pâdişâh
sizi arıyor	Katkısız)	yolladım	aydınlık
topla	ne renk istersiniz	cehennem	yağmur
şeytân	zeytun	çirkin	
öyle değil mi	süpürge	dost	

Bu sözcük dizileri incelendiğinde ürünlerin hemen hepsinde madde başı olarak seçilmiş Türkçe sözcükler arasında ortaklıkların genel olarak ad soylu sözcüklerde görüldüğü anlaşılmaktadır. Hazırlayıcılar tarafından derlenmiş veri, hedef kitle, amaç, planlama gibi yapısal unsurlar arasında ciddi benzerlikler vardır. Sözlüklerde genel bağlamda metodik bir yöntemin takip edildiği belirlenememiştir. Sözlüklerin planlama, saha araştırma, veri toplama işlemlerinin ekip çalışması aracılığıyla değil de bireysel çabalarla, hazırlayıcıların bilgi ve yeterliliğiyle düzenlendiği ifade edilebilir. Buna göre ürünler sınırlı birikimlerin elverdiği imkânlar nispetince ortaya konulmuştur. Hazırlayıcılarca dönemin popüler dillerine ait söz varlıklarının köken bilgisiyle verilmesi; diller arasındaki etkileşimleri görünür kılan paralel cetvel şeklinde dizili sözcük listeleri; yapı ve köken gibi çeşitli açılardan birbirinden farklı diller arasında kurulmaya çalışılan sözcük ve söz grubu denlikleri gibi unsurlar bu üç ürünü diğer sözlük tiplerinden farklı kılabilir. Sözlük olarak adlandırılmış olmakla birlikte aslında bir küçük cep rehberi özelliği yansıtan bu ürünler dillerin işleyiş ve kullanım yeterliliklerini sözcük ve bağlamsal düzlemde örneklendirmeleri bakımından kıymetlidir.

Şüphesiz basılı kaynaklar canlı bir sistem olan dilin dönemlere özgü türlü görünümleri somutlaştırmaları açısından mühimdirler. Bu kaynaklar arasında sıkça başvurulduğu bilinen sözlükler dil dizgesine özgün incelikleri anlamayı sağlayıcı tanıklamaları içermesiyle Türk sözlükçülüğünün gelişimine yardımcı ürünlerdendir. Sözlük çalışmalarında ulaşılabilecek ustalık, kullanıcıların faydalanabildiği pek çok yönden tam ve zengin sözlüklerin hazırlanması anlamını taşımaktadır. Bu incelemenin biricik görevi çeşitli dillerin dönemsel söz varlığını muhafaza eden kaynaklardan bazılarını günümüze taşımak böylece alan araştırmacılarına sözcük derleme, veri sunma ve belgeleme gibi türlü yönlerden mümkün olan dil katkısını gerçekleştirebilmektir.

Kaynakça

- Aksan, Doğan (1971). Kavram Alanı-Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bedros, Zeki. (1912). *Türkçeden Ermeniceye Mükemmel Lügat*-Tıpkı basım, (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çelgin, Güler. (2018). *Eski Yunanca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kovan, Yetvart (2021). *Türk Alfabesine Göre Sıralı Ermeniceden Türkçeye Güncel Sözlük*. İstanbul: Türk-Ermeni Azınlık Okulları Öğretmenleri Yardımlaşma Vakfı Yayınları.
- Redhouse, J. W. (1890). *Turkish and English Lexicon*. Constantinople
- Saraç, Tahsin (2009). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Can Yayınları.
- Şişman, R. Şenay. (2023). Sözlük Bilimi Çerçevesinde Bir Lügât örneği: Külliyyât-ı Mukâleme-i El sine. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (34), s.222-239.
- Vardar, B., Araklı, B., Tunçdoğan, T. (2011). "Semantik Akımları" *Dil ve Düşünce*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Wach, Elise. (2013). Learning about qualitative document analysis. *Ids Institute of Development Studies Practice Paper In Brief*, 1-10. UK
- <https://dictionary.cambridge.org/tr/>
- <http://lugatim.com/s/tuhfe>

https://katalog.ibb.gov.tr/yordam/?dil=0&p=1&q=tuhfet%C3%BC%271-elsine&alan=tum_txt
<https://tevakku.com/>
<https://www.merriam-webster.com/>